

Fakahoko ha ngaahi kole pe lāunga fekau'aki mo ha ngaahi kole ki ha ngaahi fakamatala fakapule'anga

'E lava ke ke kole ha fakamatala fakapule'anga mei:

- ha Minisitā 'o e Kalauni'
- ha potungāue 'a e pule'anga'
- ha kautaha fakatupu pa'anga 'a e pule'anga'
- ha kautaha fakatupu pa'anga 'oku 'i he malumalu 'o e Kalauni'
- ha kōsilio fakakolo, fakavahe pe fakafeitu'u
- ha poate mo'ui fakavahe
- ha ako'anga mā'olunga ange 'i he tu'unga ako fakakolisi'
- ha poate talāsiti ako

Kapau 'oku' ke ta'efiemālie ki ha tali ki ha'o kole, 'e lava ke 'oatu ha'o lāunga ki he Pule Fakatotolo ki he Ngaahi Ngāue Fakapule'anga'.

Ko hano kole 'o ha fakamatala fakapule'anga

Te ke ala kole ha fakamatala fakapule'anga 'i he malumalu 'o e Lao ki he Fakamatala Fakapule'anga' (Official Information Act) pe ko e Lao ki he Ngaahi Fakamatala Fakapule'anga mo e Ngaahi Fakataha 'a e Ngaahi Sino Fakafeitu'u' (Local Government Official Information and Meetings Act).

Ko e hā 'a e 'fakamatala fakapule'anga'?

Ko e fakamatala fakapule'anga' 'oku 'uhinga ia ki he fakamatala 'oku tauhi 'e:

- he Kau Minisitā 'o e Kalauni'
- he ngaahi potungāue fakapule'anga' mo ha ngaahi kautaha fakatupu koloa 'a e pule'anga'
- he kau Polisi'
- he ngaahi kōsilio fakakolo', fakavahe' mo e fakafeitu'u'
- he ngaahi poate talāsiti ako' mo e ngaahi ako'anga mā'olunga ange 'i he tu'unga ako fakakolisi'

- he ngaahi ma'umfai ki he mo'ui lelei, hangē ko e ngaahi poate mo'ui fakavahe'
- ha ngaahi tafa'aki pē 'a e pule'anga' 'oku nau 'i he malumalu 'o e Lao ki he Fakamatala Fakapule'anga' (Official Information Act) pe ko e Lao ki he Ngaahi Fakamatala Fakapule'anga mo e Ngaahi Fakataha 'a e Ngaahi Sino Fakafeitu'u' (Local Government Official Information and Meetings Act).

Kapau te ke kole ha fakamatala fakafo'ituitui felāve'i mo koe, 'oku 'i he malumalu eni ia 'o e Lao ki he Tauhi Malu 'o e Fakamatala' (Privacy Act). Ko e ngaahi faka'eke'eke kotoa pē felāve'i mo e Lao ki he Tauhi Malu 'o e Fakamatala' 'oku totonu ke 'oatu ia ki he Komisiona ki he Tauhi Malu 'o e Fakamatala' (Privacy Commissioner)

'Oku anga fēfē ha'o kole ha fakamatala fakapule'anga?

'Oatu 'a ho'o kole' ki he potungāue 'oku' ke pehē 'oku' ne tauhi 'a e fakamatala 'oku' ke fiema'u'. Fakamahino atu 'a e fakamatala 'oku' ke fiema'u'.

Kapau 'oku' 'ikai ke ke fakapapau'i pe 'oku ma'u 'e ha potungāue 'a e fakamatala ko ia', ko e lelei taha' ke ke telefoni atu kiate kinautolu. 'Oku fiema'u atu ia ke nau 'oatu ha tokoni fe'unga kiate koe ke fakahoko'aki 'a ho'o kole'. 'E tokoni ke tauhi ha ngaahi tatau 'o ho'o kole' pe ko hano tauhi 'o ha lēkooti 'o e ngaahi 'aho na'a' ke fakahoko ai 'eni'.

Ko e hā hono fuoloa?

Kuo pau ke fakahoko mai ha tali 'a e potungāue' ki ho'o kole' 'i loto 'o 'ikai toe laka hake 'i he 'aho ngāue 'e 20. 'E lava ke toe fakalōloa atu 'a e taimi ko 'eni', kā kuo pau ke fakahā atu 'e he potungāue' 'a e 'uhinga ki ai'.

'E lava ke ke kole atu ke feinga'i fakavavevave 'a ho'o kole', kā kuo pau ke 'oatu ha'o ngaahi 'uhinga ki ai.

Ngāue'aki 'emau kalakuleita 'i he 'initaneti' ke 'ilo mei ai pe 'e ma'u atu 'a fē ha tali ki ho'o kole'.

'E lava nai ke fiema'u atu ke ke totongi 'a e fakamatala ko ia?

'I he taimi lahi, 'e lava pē 'o 'oatu 'a e fakamatala' 'o 'ikai 'eke ha totongi ki ai. 'I he taimi 'oku fai ai ha 'eke totongi, 'oku fiema'u ia ke 'i he tu'unga fakapotopoto pē.

'E ala ta'ofi ha fakamatala?

'Oku 'i ai ha ngaahi 'uhinga 'e ala ta'ofi ai ha ngaahi fakamatala. Kapau 'e ta'ofi 'e ha potungāue ha fakamatala fakapule'anga kuo pau ke nau fakahā atu 'a e ngaahi 'uhinga ki ai.

'E anga fēfē ha tokoni 'a e Pule Fakatotolo ki he Ngaahi Ngāue Fakapule'anga?

Kapau 'oku' ke ta'efiemālie ki he tali ki ho'o kole', pe kuo te'eki ai ke ke ma'u atu ha tali, 'e lava ke fai ha'o lāunga ki he Pule Fakatotolo ki he Ngaahi Ngāue Fakapule'anga'. 'E lava ke mau fakatotolo'i hano ta'ofi, tautoloi pe ko hano toutou fakalōloa 'o e taimi tukupau ki hono tukuange atu 'o ha tali ki ha ngaahi kole fakamatala, pea mo e ngaahi 'eke totongi 'oku fai ki hono tukuange 'o ha fakamatala.

'Oku tu'u tau'atāina pea ta'efilifilimānako 'a e Pule Fakatotolo ki he Ngaahi Ngāue Fakapule'anga' 'i he taimi 'oku' ne ngāue ai ki ho'o lāunga'.

Kapau 'oku' 'i ai ha'o ngaahi fehu'i, telefoni ki homau 'ōfisi' 'i he 0800 802 602.

Founga ke Fakahoko'aki ho'o Lāunga'

'E lava ke fakahoko ha'o lāunga ki he Pule Fakatotolo ki he Ngaahi Ngāue Fakapule'anga' 'aki ha'o faitohi, fax, 'īmeili pe ko ha'o ngāue'aki 'a e foomu 'oku ma'u atu 'i he 'emau uepisaiti'.

Kātaki 'o 'omai ha tatau 'o ho'o tohi kole', pe ko e ngaahi fakaikiiki 'o ho'o ngaahi kole na'e fakahoko ngutu pee', pehē foki ki ha tatau 'o e tali atu 'a e potungāue' kapau 'oku' ke ma'u ia.

Kapau kuo te'eki ke ke ma'u atu ha tali ki ho'o kole', 'omai 'a e ngaahi fakaikiiki 'o e feitu'u mo e taimi na'a' ke fakahoko ai 'eni'. Kapau 'oku' ke fiema'u tokoni, telefoni mai 'i he 0800 802 602.

Ko e hā 'a e me'a 'oku hoko 'i he taimi 'oku fakahoko ai 'a ho'o lāunga'?

Te mau fakahoko atu kuo mau ma'u 'a ho'o lāunga' pea te mau fakahā atu 'a e ngaahi me'a 'oku hoko lolotonga 'emau ngāue ki ho'o lāunga'.

'E lava ke mau fakahoko ha ngaahi faka'eke'eke pē 'i tu'a mo e potungāue ko ia' ke fakahoko ha ngāue ki ho'o lāunga' 'i he vave taha 'e ala lava'. Te mau ala lava 'o solova heni 'a ho'o lāunga' 'o 'ikai ke toe fakahoko ha fakatotolo ki ai.

Kapau leva 'e fakahoko ha fakatotolo, 'e 'eke 'e he Pule Fakatotolo ki he Ngaahi Ngāue Fakapule'anga' ha fakama'ala'ala mei' he potungāue ko ia'. Kapau kuo fufuu'i/ta'ofi ha fakamatala, 'e vakai'i eni 'e he Pule Fakatotolo ki he Ngaahi Ngāue Fakapule'anga'.

'E fakafuo leva 'e he Pule Fakatotolo ki he Ngaahi Ngāue Fakapule'anga' 'a 'ene fakakaukau' pe na'e fakahoko lelei 'a e ngāue ki ho'o kole'. Kapau ko 'ene fakakaukau' na'e fakahoko lelei pē 'eni, 'e 'i ai ho faingamālie ke fai ha'o tali ki ai kimu'a 'i ha tu'utu'uni aofangatuku ki ai. 'E lava 'e he Pule Fakatotolo ki he Ngaahi Ngāue Fakapule'anga' 'o 'oatu ha 'ane fokotu'u ki he potungāue', 'o kapau 'oku taau ke fakahoko 'eni.

Founga Fetu'utaki ki he Pule Fakatotolo ki he Ngaahi Ngāue Fakapule'anga'

Telefoni ta'etotongi: 0800 802 602

www.ombudsman.parliament.nz

'īmeili:

info@ombudsman.parliament.nz

Meili:

PO Box 10152, Wellington 6143

Fax:

(04) 471 2254

Ngaahi faka'eke'eke ki he 'ōfisi':

8:30 pongipongi ki he 5:00 efiāfi Mōnite ki he Falaite

Wellington

Level 14, 70 The Terrace, Wellington 6143

Auckland

Level 10, 55-65 Shortland Street, Auckland 1010

Christchurch

545 Wairakei Road, Harewood, Christchurch 8053